

Küreselleşme: Yoksul Toplumlara Çare Oldu mu? Eğitim Olgusu Üzerinden Bir İnceleme

Globalization: Has it Solved the Problems of Poor Societies? An Investigation on the Phenomenon of Education

Abbas ERTÜRK¹

¹ Doç. Dr. Eğitim Bilimleri Bölümü, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Türkiye, abbaserturk@mu.edu.tr
(https://orcid.org/0000-0002-3324-6731)

Geliş Tarihi: 12.02.2021

Kabul Tarihi: 14.12.2021

ÖZ

Bu çalışmanın amacı, yoksul toplumların küreselleşme olgusundan nasıl etkilendiğini incelemektir. Bu incelemede küreselleşme yaklaşımlarından Aşırı Küreselleşme yaklaşımının iddialarını yoksul toplumlar üzerinde ne kadar gerçekleştirdiği incelenmiştir. İncelemede yoksul toplumlarda bulunan okullaşma oranı sorunu incelenmiş ve bu sorunun çözümü için küresel güçlerin ortaya koyduğu planlamaların ne kadar başarılı olduğu araştırılmıştır. Araştırma, nitel araştırma olarak desenlenmiş belge tarama yöntemi ile yürütülmüştür. Araştırma için gereken bilgiler makale, tez, kitap, kanun, yönetmelik, rapor vb. kaynaklardan taranmıştır. Kaynakların taranmasında eğitim, okullaşma, yoksul toplumlar, Sahra Altı Afrika ülkeleri, Bin Yıllık Kalkınma Hedefleri gibi kavramlar kullanılmıştır. Araştırma bulgularında, yoksul toplumlarda var olan okullaşma sorununun çok büyük olduğu, bu sorunun çözümü için küresel güçler tarafından devreye sokulan planların yetersiz olduğu ve sonun çözümünde başarılı olamadığı görülmüştür. Bu bağlamda Aşırı Küreselleşmeci yaklaşımının yoksul toplumların küreselleşmeden yarar sağlayacağı iddialarının doğru olmadığı ifade edilmiştir. Ayrıca okullaşma sorununun sadece bir planlama sorunu olmadığı bunun yanı sıra ekonomik ve sosyolojik temellerinin olduğu tartışılmıştır. Bu nedenle sorunun çözümü için farklı yaklaşımlar sergilenmesi gerekmektedir.

Anahtar kelimeler: Aşırı küreselleşme yaklaşımı, okullaşma oranı, yoksul toplumlar.

ABSTRACT

The aim of this study is to examine how poor societies are affected by the phenomenon of globalization. One of the globalization approaches is the hyperglobalist approach. In this study, the realization of the claims of the hyperglobalist approach on poor societies is examined. In the study, the problem of schooling rate in poor societies was examined and the success of the plans put forward by global powers for the solution of this problem was investigated. The research was conducted with the document scanning method patterned as qualitative research. The information required for research have been scanned from resources like article, thesis, book, law, regulation, report. Concepts such as education, schooling, poor societies, Sub-Saharan African countries, Millennium Development Goals were used in the scanning of these resources. Research findings has been observed that the schooling problem in poor societies is very common and very huge problem, the plans put into action by the global powers to solve this problem are insufficient and fail to solve this problem. In this context, it has been stated that the claims made by the hyperglobalist approach that "poor societies will benefit from globalization" are not true. In addition, it was argued that the schooling problem is not only a planning problem, but also has its own economic and sociological foundations. For this reason, approaches from different perspectives should be demonstrated to solve the problem of schooling.

Keywords: Hyperglobalist approach, schooling rate, poor societies.

GİRİŞ

Toplumlar, kendi ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla diğer toplumlarla girdikleri yakınlaşma ve etkileşme süreci içinde dünya üzerinde birçok dengeyi değiştirmiş ve dünya düzeninde birçok yeniliğe neden olmuştur. Tekerleğin icadı, matbaanın geliştirilmesi, uluslararası anlaşmalardan göç olgusuna kadar birçok olgu ve buluş bu etkileşimin ve değişimin hızını arttırmıştır. Ancak 20. yüzyılın son çeyreğine gelindiğinde, bilişim teknolojilerinde meydana gelen gelişmeler, bu değişimin hızını aşırı düzeyde arttırmıştır. Bu nedenle insanlık bu hızlı değişimin adlandırılması, tanımlanması, açıklanması ve kavramsallaştırılması gerektiğini düşünmüştür. Böylece toplumlar arasındaki erişilebilirlik, yakınlaşma, değişim ve etkileşim süreçleri “globalleşme” ya da “küreselleşme” kavramı ile kavramsallaştırılmıştır.

Küreselleşme, insan yaşamını birçok yönde etkilediği için birçok tanıma sahiptir. Kıvılcım’a (2013, 219) göre, küreselleşme olgusunun en yalın şekli ile tanıımı; uzak ile yakın mekânlar arasındaki mesafe göz ardı edilerek, ülkelerin ve insanların birbirine yakınlaşması ve birbirleri ile ekonomik ve sosyal etkileşim hâlinde bulunmalarıdır. Robertson (1992, 8), insanların tek bir toplumda bütünleşmesi olarak tanımladığı küreselleşmeden, dünyadaki tüm insanların, tek bir mekân olan dünyada, beraber yaşama bilincinin gelişmesini beklemiştir. Küreselleşmenin en çok etkilediği ve etkilendiği alanlardan biri ekonomik alandır bu nedenle küreselleşme tanımlanırken, ekonomik sistemlerin entegrasyonundan söz edilir. Zengingönül’e (2004) göre küreselleşme, farklı toplulukların ekonomik bütünleşmesini sağlar, böylece küçük ekonomik sistemlerin toplamından dünya ekonomik sistemini oluşturur. Bu etkisi ile toplumları birbirlerine bağımlı hale getirir. Ancak ekonomi alanı, küreselleşme için her ne kadar en önemli alanlardan birini teşkil etmiş olsa da küreselleşme demek sadece ekonomi alanındaki etkileşim demek değildir. Birleşmiş Milletlerin İnsani Gelişim Raporuna göre ise küreselleşme; sadece mal ve sermayenin dünya çapında dolaşması değil, bunun da ötesinde dünyadaki tüm insanların birbirlerine bağımlı hâle gelmesini ifade eder. Buna göre küreselleşme, salt ekonomik değil, bunun da ötesinde toplumlar için kültürel, teknolojik ve yönetsel bakımdan da bütünleşme sürecidir (UNDP, 1999, 1). Bu bağlamda bakıldığında küreselleşme, bazı toplumlara gelişmişlik ve refah imkânlarını getirirken, toplumları birbirine bağımlı hale de getirmiştir. Bu yönüyle küreselleşme kendi kendini güçlendiren ve pekiştiren bir süreç olduğu da ifade edilebilir bir durumdur.

Küreselleşmenin getirmiş olduğu hızlı değişim hem ekonomide hem de teknolojiye kendini göstermiştir. Bu değişim sosyal hayata da çok kısa sürede yansımış, bu sayede küreselleşme, en azından başlangıç olarak, çoğu topluma yeni fikir, emtia ve uygulama getirerek insanların gözünü boyamıştır. Bu nedenle de bu yeniliklerin, insanoğlunun yeryüzünde yaşadığı sorunların çözümü için de yeni potansiyel faktörlere sahip olduğu, kitleler tarafından düşünülmüş. Örneğin küreselleşme sayesinde toplumların edindiği yeni fikirler ve uygulamalar sayesinde, toplumlar arasında gelir farkının ortadan kaldırılması, az gelişmiş toplumların eğitim, sağlık, politika vs. gibi toplumsal sistemlerinin gelişmesi gibi pozitif bir etki beklemiştir. Ancak zaman ilerledikçe küreselleşmenin gerçek yüzü görülmüştür. Küreselleşme, her ne kadar farklı kültürlerin bir araya gelmesini ve fikirlerin paylaşılmasını sağlayarak insan yaşamına olumlu etkiler getirmiş olsa da, olumsuz etkileri de sonradan görülmeye başlanmıştır. Toplumların birbirlerine yakınlaşması ve aradaki sınırların kalkmış olması, güçlü toplumların daha çok gelir elde etme dürtüsünü de harekete geçirmiştir. Daha çok gelir elde edebilme dürtüsü ile hareket eden insanlık kimi zaman insanlığın temel ilkeleri olarak görülen eşitlik, adalet ve merhamet gibi erdemleri görmezden gelmiştir. Bu durum eşitsizliği ve adaletsizliği körüklemiştir. Sipahi (2006) göre, bunun nedeni ise, küreselleşmede kar insandan önce gelmiştir.

Küreselleşmenin bu özelliği, toplumlar arasındaki gelir farkını ortadan kaldırmak yerine, tersi yönde etki göstermesi toplumlarda ekonomik, sosyal, siyasal vb. alanlarında yansımaları olmuştur. Bu farklı yansımalar, farklı akımlar tarafında küreselleşmenin lehine ya da aleyhine yorumlanmıştır. Bu yorumlar ise küreselleşme yaklaşımlarının ortaya çıkmasına neden olmuştur.

Küreselleşme ile ilgili bu yaklaşımların bazıları küreselleşmenin insan hayatını olumlu yönde etkilediğini iddia ederken, diğerleri bunun tersini iddia etmektedir. Ancak günümüzde bu yaklaşımların küreselleşme olayına neden farklı yaklaştıklarını anlayabilmek için öncelikle bu yaklaşımları yakından incelemek gerekir. Ayrıca günümüzde küreselleşmenin az gelişmiş toplumların yaşamında nasıl bir yansımaya sahip olduğuna bakılması gerekir.

Küreselleşme, en çok politikayla birlikte anılır. Çünkü küreselleşme ile birlikte sınırların önündeki engellerin kaldırılması ülkelerin gerek sosyo-ekonomik ve gerekse de politik yönden dış güçlere karşı savunmasız hale gelmesine neden olmuştur (Kurt ve Kılıç, 2019, 238). Küreselleşme karşısındaki eleştirel yaklaşımların kullandığı birçok söylem ve dayanak küreselleşmenin bu gibi dezavantajlarından söz ederken siyasi bazı duruşlara da alet olmuştur. Ancak bu görüşlerin bilimden uzak sırf politik kaygılarla ifade edilmiş olma ihtimallerini de düşündürdüğü açıktır. Bu söylemlerin doğru olup olmadığını, doğru ise doğruluk düzeyinin saptanması bilimin konusudur. Bu çalışmanın temel kaygısı, küreselleşmenin az gelişmiş toplumlar üzerindeki etkisini inceleyerek, küreselleşme yaklaşımlarının hangisinin daha rasyonel açıklamalar yaptığını saptamaktır. Bu inceleme için yoksul toplumların eğitim alanında yaşadığı okullaşma sorununa odaklanılmıştır. Bunun için okullaşma sorununun çözümü için yapılan planlamalar ve bu planlamaların etkisi incelenmiştir. Bu bağlamda bu çalışmanın amacı, eğitim alanında var olan sorunların çözümüne bakarak küreselleşme yaklaşımlarının iddialarının doğruluğunu incelemektir.

Bu amaca yönelik aşağıdaki sorulara cevaplar aranmıştır:

- 1- Alanyazında hangi küreselleşme yaklaşımları neleri iddia etmektedir?
- 2- Küresel aktörlerin yoksul toplumlardaki okullaşma sorununa getirdiği çözümler ve bu çözümlerin sonuçları nelerdir?
- 3- Küreselleşme savunucularının, küreselleşmenin olumlu etkileriyle ilgili, iddiaları ne derecede doğrudur?
- 4- Yoksul toplumlarda bulunan eğitim sorunlarının çözümünü etkileyen ekonomik ve sosyolojik sorunlar nelerdir?

YÖNTEM

Bu çalışma nitel araştırma olarak desenlenmiştir. Araştırma belgesel tarama niteliğinde olup konu ile ilgili saptanan bilgiler araştırma amacı yönünde incelenmiştir. Karasar (2005) kayıtlardan ve belgelerden elde edilen bilgilerin incelenmesine ve bu belgelerde bulunan bilgilerden yola çıkarak yapılan araştırmalara belgesel tarama yöntemi olarak tanımlamıştır. Bailey (1982) bu yöntemin dört aşamasından söz etmektedir. Bu aşamalar; analize konu olan *kaynakların seçimi, kategorilerin geliştirilmesi, analiz biriminin belirlenmesi ve sayısallaştırma* aşamalarıdır.

Bu bağlamda bu çalışmada *kaynakların seçiminde* özellikle az gelişmiş ve gelişmiş toplumlar arasındaki farkları ortaya koyan uluslararası belgeler incelenmiştir. Bu belgeler genel olarak Birleşmiş Milletler UNDP, UNESCO ve UNICEF tarafından yayımlanan planlar ve durum tespit raporlarıdır. Bunun yanı sıra OECD tarafından yayımlanan raporlardan da yararlanılmıştır. Öte yandan birçok farklı uluslararası kuruluşların raporlarına dayandırılarak yayımlanan makale ve kitaplardan da yararlanılmıştır. Kaynakların seçiminde alanyazın taraması yapılırken bazı kavramlar kullanılmıştır. Alanyazın araştırılmasında öncelikle eğitim alanında bulunan çalışmalar incelenmiştir. Makale, kitap, rapor vb. kaynakların taramasında (küreselleşme teorileri, küreselleşme yaklaşımları, eğitim, okullaşma, yoksul toplumlar, Sahra Altı Afrika ülkeleri, Latin Amerika ülkeleri, Bin Yıllık Kalkınma Hedefleri, Herkes İçin Evrensel İlköğretim Sağlamak) gibi kavramlar taranmıştır.

Ketogorilerin geliştirilmesi ise araştırma amacının alt problemlerine paralel olarak yapılmıştır. Bu katogoriler *Küreselleşme, Eğitim, okullaşma* olarak belirlenmiştir. *Analiz birimi* ise *yoksul ülkeler* olarak belirlenmiştir. Böylece bu analiz birimi için ilgili verilerin toplanması ile araştırmanın amaçlarına ulaşılması planlanmıştır. Yıldırım ve Şimşek'e (2013, 197) göre araştırmacı bu aşamada, dokümanlardan destekleyici, yanlışlayıcı veya alternatif açıklamalara olanak tanıyacak bölümler üzerinde durur. Son aşama olan *sayısallaştırma* aşaması ise gerek duyulmadığından yapılmamıştır.

Elde edilen bilgiler Küreselleşme, Eğitim, Temel Sorunlar, şeklinde üç farklı başlık altında tartışılmıştır. Bu tartışmaların sonunda mevcut sorunlarla ilgili çözüm önerileri de getirilmiştir. Tartışılan konuların bütünlüğünü korumak amacıyla çalışmada öne sürülen öneriler tartışılan konularla birlikte sunulması uygun görülmüştür.

BULGULAR, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

3.1. Küreselleşme

Küreselleşme kavramı birçok farklı şekilde tanımlanmıştır. Bunun nedeni hem farklı yaklaşımlara göre tanımlanmış olması hem de farklı alanlarda tanımlanmış olmasıdır. Burada küreselleşme tanımının yanı sıra farklı yaklaşımların küreselleşmeye getirmiş oldukları farklı bakış açıları da açıklanmıştır.

Küreselleşme olgusunun insanlık getirdiği temel değişim uzaklık-yakınlık kavramı ile açıklanabilir. Giddens (2012, 60) küreselleşmeyi, uzak yerleşim birimlerine yerel oluşumların millerce ötedeki olaylarla biçimlendirildiği ya da bunun tam tersinin söz konusu olduğu yollarla bağlayan dünya çapındaki toplumsal ilişkilerin yoğunlaşması şeklinde tanımlamıştır. Zengingönül'e (2004, 12) göre küreselleşme mal, hizmet ve sermayenin artan hareketliliğinden doğan ekonomik bütünlüktür. Bu sayede farklı toplumlar arasındaki iletişim ve etkileşimin artışı sağlayarak bu toplumların birbirlerine bağımlı hale gelmesini sağlamıştır. Giddens (1990, 64) küreselleşmenin uzak bölgeleri birbirine bağlayan ve dünya çapında sosyal ilişkilerin etkileşmesini sağlayan bir süreç olduğunu açıklarken, bu süreç sayesinde, birbirinden kilometrelerce uzakta meydana gelen olayların birbirini şekillendirdiğini ifade etmektedir. Bu tanımlara bakıldığında küreselleşme bir tür karşılıklı bağımlılık olayı olduğu ifade edilebilir. Bu bağımlılık temelde ekonomik gerekçelere dayalı olarak gelişmiş olsa da toplumlar arasında önemli sosyal etkileşimlere de neden olmaktadır. Bu sosyal etkileşimler, toplumların birbirlerine olan uzaklıklarından bağımsız olarak gelişmektedir.

Küreselleşme, politik alandaki ilişkilere uluslararası düzeyde etki gösterdiği gibi bireysel düzeyde de etki gösterdiği açıktır. Giddens (1990) küreselleşmeyi sosyal ilişkilerin yoğunluğu ile bu yoğunluğun günlük hayatımızı büyük miktarda değişmesi olarak görmektedir. Öte yandan bu ilişkilerin uluslararası düzeyde ilişkilerimizi de etkilediğini ifade etmektedir. Albrow'a (1990, 9) göre küreselleşme; dünya insanların tek bir toplumda, yeni küresel toplumda, bütünlüğü demektir. Buna göre küreselleşme, farklı toplumları bir araya getirerek dünyada tek bir toplum haline getirmektedir. Bu bağlamda toplumları birbirine yaklaştırdığı gibi sahip oldukları kültürlerini de benzeşmeye itmektedir. Bu sayede küreselleşme olgusu toplumların birbirine olan fiziksel uzaklık algısının değişmesine ve bir toplum için diğer toplumların ulaşılabilir olduğu düşüncesini de geliştirmiştir.

Küreselleşme olgusuna bir tarih biçilmiş olsa da aslında insanlık tarihi kadar eski olup insanlığın gelişmesiyle birlikte gelişen bir olgudur. Ellwood'a (2002, 13) göre küreselleşme kelime olarak yeni bir kelime olabilir ancak olgu olarak çok önceden başlayan bir süreci anlatmaktadır. Başka bir ifadeyle, insanoğlu kendi topluluğu dışındakilerle etkileşime geçtiği günden itibaren bugün küreselleşme olarak adlandırdığımız olguya katkıda bulunmaya başladığı ifade edilebilir. Ancak küreselleşme genel olarak son iki yüzyıllık süreç içinde, özel olarak da son elli yıllık süreç içinde ele alınmaktadır. Williamson'a (1996) göre son iki yüzyılda sermaye ve iş

gücü hareketliliği ülkeler arasında, daha öncekine göre, aşırı şekilde artmıştır. Bu nedenle ticaret ve taşımacılığın maliyetinde büyük bir düşüş meydana gelmiştir. Özellikle 1850 ve 1914 arasında toplumlar arasındaki etkileşimin ve yakınlaşmanın büyük kısmı açık ekonomi ve kitle göçü faktörlerine bağlı olmuştur. 1914 ve 1950 yılları arasında ise bu yükseliş bağımsız ekonomik uygulamalar nedeniyle gerilemiştir. 1990'da ise SSCB'nin yıkılması sonucunda dünyadaki ekonomik ve siyasal düzende ABD'nin ve batının egemen olmasını sağlamıştır. Bu bağlamda küreselleşme olgusunun daha eski bir olgu olmasına rağmen, kavramsallaştırılması olayı yenidir. Bu olgunun etkisi insanoğlunun hayatını aşırı düzeyde etkilemeye başladığı dönemlerde araştırılması ve kavramsallaştırılması ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Bu araştırmalar da özellikle 1960 yıllardan sonra artmaya başlamıştır. Dünya üzerindeki insanların yakınlaşması ve etkileşmesini ifade etmek için dünyanın küçük bir yer olarak tarif edilmesi ve "global köy" olarak tanımlanması da bu döneme denk gelmiştir. Bu ifade McLuhan (1962) tarafından yayınladığı "The Gutenberg Galaxy: The making of typographic man" adlı kitabında kullanılmıştır. Bu ifadenin kullanılmasındaki maksat toplumların birbirlerinin kültüründen gitgide aşırı şekilde etkilendiğini anlatmaktır. McLuhan (1962, 31) global köyü, "Elektromanyetik keşifler tüm insan ilişkilerinde yeni ilişkiler yarattı bu yeni ilişkiler eşzamanlı ilişkilerdir. Bu sayede insanlar küresel bir köy ortamında yaşamaktadırlar" şeklinde açıklamıştır. Bu ifadeler, o dönemin şaşırtıcı gelişmeleri karşısında kullanılmış ifadelerdir. Örneğin karasal TV, radyo, telefon ve telgraf gibi teknolojilerin insanoğlunun hayatına getirdiği haberleşme kolaylığı 1960'lı yıllarda önemli ve şaşırtıcı gelişmelerdir. McLuhan'ın yapmış olduğu bu tespit o kadar yerinde bir tespittir ki bugün bu "küresel köy" her geçen gün, bilişim teknolojileri sayesinde, daha da küçük bir hale gelmiştir. Bu nedenle bu olgu için, "küresel organizma" ifadesi bile yanlış olmaz. Çünkü bugünün gelişmelerinin insanoğluna getirdiği sorunlar, imkanlar ve karşılıklı bağımlılık düşünüldüğünde, daha önce global köy olarak adlandırdığımız dünyanın daha küçük bir hale geldiğini görmekteyiz. Toplumlar sadece aynı küreyi paylaşmakla kalmamış aynı zamanda aralarındaki etkileşim ve bağımlılık daha çok gelişmiştir. Tıpkı bir organizmanın bileşenleri arasındaki etkileşim gibi. Örneğin 2019 yılında Çin'de ortaya çıkan Covid-19 virüsünün üç ay gibi kısa bir süre içinde tüm dünyayı etkisi altına almış ve tüm dünyada ekonomik ve sosyal hayatı uzun bir süre boyunca felç etmiştir. Bu durum dünyadaki tüm toplumların tek bir organizma gibi yaşadığını göstermesi açısından çarpıcı bir örnek sunmuştur bize. Bu bağımlılık politika, enerji, eğitim, sağlık gibi birçok alanda her geçen gün yaygınlaşmaktadır.

3.1.1. Küreselleşme Yaklaşımları

Küreselleşme olgusunun kavramsallaştırılması ve analizi için yapılan çalışmalar sonucunda farklı yaklaşımlar ortaya çıkmıştır. Held, McGrew, Goldblatt ve Perraton'a (1999) göre, küreselleşme için ileri sürülen üç farklı görüşten söz etmek mümkündür. Bunlar: Aşırı küreselleşmeciler, Küreselleşme karşıtları (şüpheciler) ve Dönüşümcülerdir.

Aşırı Küreselleşmeciler, küreselleşmeyi savunan bir yaklaşımdır. Bu akımdakiler küreselleşmeyi olumlu ve tarihsel gelişme olarak görürler. Bu gelişmenin tüm insanlığın lehine olduğunu ifade ederler. Giddens (1990), küreselleşmenin dünyaya ilişkin düzenleyici ilkelerin yeniden yapılandırılması olarak görür. Aşırı küreselleşmecilere göre küreselleşme, insanlık tarihinde geleneksel ulus devletlerin özelliklerini yitirdiği ve hatta küresel ekonomide işlevsiz bir birim haline geldiği, yeni bir çağı ifade etmektedir (Dumanlı Kürkçü, 2013). Bu bağlamda bakıldığında düzenleyici olarak ulusal hükümetlerin gücü her geçen gün zayıflayarak yok olmaya mahkûmdur. Politikalar yerel ya da ulusal ölçekte hala etkili olsalar bile, küresel ekonominin hareketlerini etkileyebilecek güce sahip değillerdir ve piyasalar hükümetlere göre daha rasyonel çalışmaktadır (Giddens, 1999, 56). Held ve McGrew'e (2008) göre, küreselleşme yeni bazı sosyal örgütler meydana getirmektedir. Bu örgütler aracılığıyla da geleneksel milli hükümetlerin yerini ele geçirildiğini veya geçirecektir. Bu bağlamda bakıldığında günümüzde sosyal medya örgütlenmelerinin büyüklüğü, etki düzeyi ve ulusal hükümetler tarafından kontrol edilmeye çalışıyor olması bu görüşleri doğrular nitelikte olduğu ifade edilebilir.

Ancak bu yaklaşımı savunanlar kendi içinde homojen değillerdir (Hablemitoğlu, 2004, 20). Bu yaklaşımı savunanlar tüm noktalarda aynı fikri paylaşmamaktadırlar. Bugün giderek güçlenen bütünleşmiş küresel bir ekonomin var olduğuna ilişkin düşüncede hem fikir olmalarına rağmen ideolojik yaklaşımlarda farklılaşmaktadırlar. Örneğin neo-liberal kanatta olanlar, devlet gücü üzerinde piyasanın ve bireysel otonominin başarısını memnuniyetle karşılarken, olması gerekenin bu olduğuna inanırlar. Aynı zamanda küreselleşmenin tüm insanlara yara getireceğine ve insanlığın karşılaştığı sorunları doğru bir şekilde çözeceğine inanırlar. Ancak neomarksistler (ya da radikaller), küreselleşmeyi baskıcı küresel kapitalizmin temsilcisi olarak değerlendirmektedirler (Held, McGrew, Goldblatt ve Perraton 1999, 2). Bu çalışma neo-liberal kanatta yer alan kitlenin iddialarının doğru olup olmadığını tartışmaktadır.

Küreselleşme Karşıtları (şüpheciler), aşırı küreselleşmecilere göre karşı saftadırlar. Bunlar aşırı küreselleşmecilerin iddialarına şüpheyle yaklaşırlar. Bu akımdakiler, küreselleşmenin büyük bir gelişme olduğuna dair iddiayı reddederler ve ideolojik bir sosyal yapı olduğunu savunur. Held ve McGrew vd. (1999) göre, 1870–1914 arası dönemde zirve yapan savaşlarda Avrupa kolonyal genişlemesine ara vermiştir. Küreselleşme süreci Avrupa'nın genişleme sürecini yeniden yaşamak istediğini göstermektedir. Bu bakımdan bu akımdakiler küreselleşmenin, olduğundan daha fazla tartışılan ideolojik bir kurgu olduğunu düşünmektedirler.

Bu akımdakiler değişimin olduğunu görürler ancak bu değişimin, aşırı küreselleşmeciler tarafından çeşitli efsanelere dayandırılarak abarttırıldığını ifade ederler (Hirst ve Thompson, 1996). Hirst ve Thompson'a (2007, 27-28) göre, "günümüzün uluslararasılaşmış ekonomisi büyük ölçüde tarihsel gelişimin bir sonucudur ve bu diğer gelişmelerden bağımsız değildir. Günümüzdeki uluslararası ekonomi, bazı yönleriyle, 1870-1914 yılları arasında var olandan rejimlerdekenden daha az açık ve daha az bütünleşmiştir. Ayrıca Gerçek uluslararası kurumlara daha az rastlanmaktadır. Kurumların çoğu hâlâ ulusal düzeydedir".

Stiglitz'e (2002) göre, küreselleşmeyi olumlu ya da olumsuz olarak nitelendirmek doğru olmaz. Küreselleşme kimi yerde olumlu sonuçlar verirken kimi yerde olumsuzluklara yol açmaktadır. Örneğin küreselleşmeyi kendi koşullarında benimseyen Doğu Asya ülkeleri için 1997 yılının yol açtığı gerilemeye karşın olumlu sonuçlar getirmiştir. Ancak buna karşın dünyanın birçok yerinde olumsuz sonuçlar getirmiştir. Stiglitz'e göre, küreselleşme birçokları için tam anlamıyla bir felaket gibi görünmektedir (Stiglitz, 2002, 42). Williamson'a (1996) göre küreselleşme, gelir ve zenginlik üzerinde tahmin edilebilir bir etkiye sahipti: bazıları kazanırken bazıları kaybetmektedir. Stiglitz'e (2002, 43) göre, bu süreç baştan itibaren ve adil bir biçimde şekillendirilebilir. Bu yapıldığında ve gerektiği gibi adil bir biçimde, kendilerini etkileyen politikalarla ilgili bütün ülkelere söz hakkı verilerek yürütülebilir. Böylece hem sürekli ve daha kalıcı bir büyümenin elde edildiği, hem de söz konusu bu büyümenin meyvelerinin daha eşit ve adil bir biçimde bölüştüğü bir küresel ekonomi yaratılması sağlanabilir.

Dönüşümcüler ise aşırı küreselleşmeciler ile küreselleşme karşıtları arasında bir konuma sahiptirler. Dönüşümcüler, ulusal hükümetlerin otoritelerini ve güçlerini yeniden yapılandırıldığını kabul ettiği halde, hem aşırı küreselleşmecilerin "egemen ulus devletin sonunun geldiği" iddialarını, hem de küreselleşme karşıtı kuşkucuların "hiçbir şey değişmedi" tezini reddetmektedirler (Bozkurt 2000).

Held ve McGrew (2008, 8) göre, ulus-devletin yok olacağını kabul eden aşırı küreselleşmecilerle aslında bu konuda hiç bir şeyin değişmediğini kabul eden küreselleşme karşıtlarına karşın, dönüşümcüler yeni bir egemenlik rejimi ileri sürerek her iki grubun değerlendirmelerini reddederler. Egin (2005) göre, ulus-devletler gerçekte hala güçlüdürler ve siyasal liderlerin de dünyada oynayacak hala büyük rolleri vardır. Ama aynı zamanda, ulus-devletlerin de yeniden şekillendiği de açıktır. Eser, (2014, 214) göre, küreselleşme hem küresel olana hem de yerel olana hatta bunun da ötesinde her türlü farklılığın kendini ifade etmesine imkân sunabilen esnek bir yapı arz etmektedir. Bu bağlamda bu akım, yeni bir şekillenmeden söz ederken eskisinin de devam ettiğini kabul etmektedir.

Bu akıma göre, bu yeni şekillenme toplumlari ekonomik, sosyal vb. birçok alanda etkilemiştir. Ticaret, yeni fikirler, yeni ürün ve hizmetler ve düşünce akımlarının hızlı büyümesinden dolayı bir değişim olduğu inkâr edilemez olduğu kabul edilmektedir. Bu sayede tüm dünya toplumlari arasında karşılıklı bir bağımlılık yaratmıştır. Aynı zamanda dünyadaki tüm toplumlari aynı etkileşim ağı da dâhil olmasını zorunlu kılmıştır. Ancak bu durum tüm toplumlari aynı yönde ve aynı şekilde etkilememiştir. Held ve Mc Grew (2000) ve Bozkurt'a (2000) göre bu yaklaşım kuşkuçularından ziyade radikallere daha yakın bir noktada durmaktadırlar. Buna göre, bu yaklaşımı savunanlar, küreselleşme olgusunun meydana getirdiği değişimin inkâr edilemez bir gerçek olduğunu ve modern toplumlari ve dünyayı yeniden şekillendirecek kültürel, politik ve ekonomik değişimlerin merkezinde küreselleşmenin olduğunu ifade ederler. Ancak değişim yönündeki ilerlemenin doğrultusu tahmin edilemez, dolayısıyla belirsiz olduğunu savunurlar.

Buraya kadar olan tartışma bu çalışmanın birinci alt problemi ile ilgilidir. Bu çalışmanın ikinci ve üçüncü alt problemleri, okullaşma sorunu, bu soruna üretilen çözümlerin ne olduğu ve bu çözümlerin başarısı ile ilgilidir. Bu iki alt problemin bulguları ve tartışılmasındaki bütünlüğünün bozulmaması amaçlanmıştır. Bu nedenle bu iki alt problem aşağıda verilen "Eğitim" başlığı altında birlikte ele alınmıştır.

3.2. Eğitim

Toplumlari, küreselleşme olgusu ile birlikte, karşılıklı olarak birbirleri ile daha çok etkileşime girme imkânı elde ederken, birbirlerinden daha çok bilgi ve deneyim sağlamış bulunmaktadır. Eser'e (2014, 211) göre, küreselleşme ile birlikte dünyanın başka yerlerindeki tecrübeler ve bilgiye erişmek insanlar için daha kolay hale gelişmiştir. Başka bir ifadeyle kaynakların elde edilmesinden problemlere ilişkin çözüm, yöntem ve yaklaşımlara kadar birçok öğrenme meydana gelmesi beklenir olmuştur. Dolayısıyla eğitimde geri kalmış toplumlari da kendi problemlerine çözümler getirmede de bu öğrenmelerin sonuçlarını görmek haklı bir beklentidir. Oysa küreselleşme hızının tırmanış gösterdiği süreç içinde, küresel düzeyde eğitimde bulunan problemlere bakıldığında bunun gerçekleşmediğini görmek mümkündür. Aşağıda eğitimde en temel sorunlar arasında görülen okullaşma oranındaki sorunlar örnek olarak incelenmiştir.

Okullaşma oranı, filen okula giden öğrenci sayısının okula gitmesi gereken öğrenci sayısına olan oranıdır. Örneğin okula gitmesi gereken çocuk sayısı 100 ise ancak bunların sadece 70'i okula gidiyorsa, bu durumda okullaşma oranı yüzde yetmiştir. Bu sayı farklı yaş grupları ya da eğitim kademeleri için hesaplanarak ülkelerdeki eğitimin yaygınlığı ve eğitime erişim fırsatları hakkında ulusal ya da uluslararası düzeyde karşılaştırmalar yapılmaktadır. Bu sayede her ülkenin, eğitimden kaynaklanan, mevcut ve gelecekteki ekonomik ve sosyal gelişimi hakkında öngörülebilir bulunur (OECD, 2004, 141). Uluslararası düzeyde bu oran karşılaştırıldığında, gelişmiş toplumlara göre, geri kalmış toplumlari sahip oldukları okullaşma oranı her zaman düşük düzeyde olduğu görülmektedir. UNESCO (2014) raporuna göre eğitimde en çok geri kalmış olan bölge Sahra Altı Afrika ülkeleridir. Bu bölgede 2011 yılında bile çocukların % 22'si ilkokula kayıt dahi yapamamışlardır.

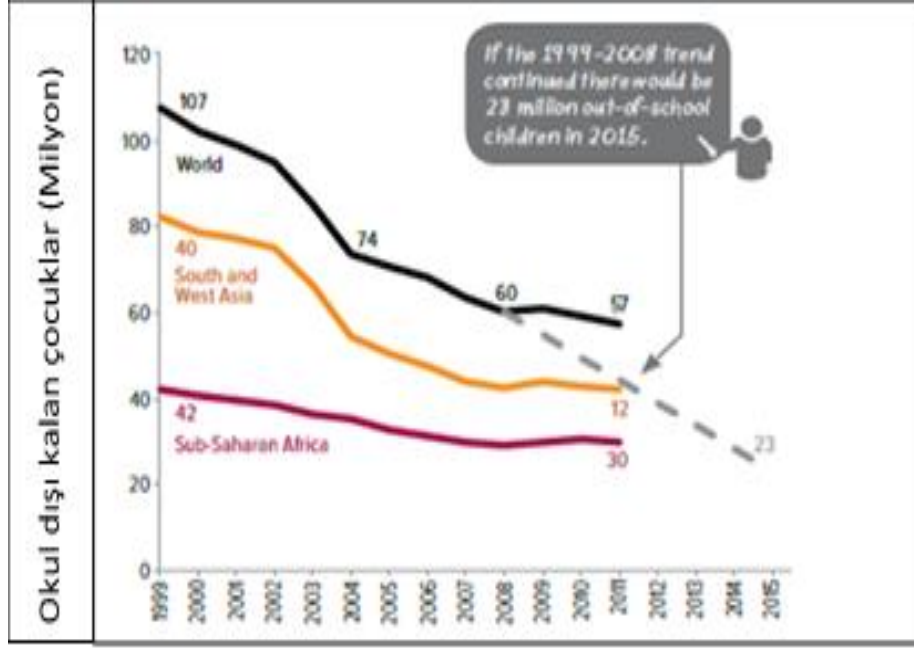
Uluslararası kuruluşlar okullaşma oranındaki bu sorunu fark etmesine rağmen ancak 20. yüzyılın sonlarında bu soruna el atmaya karar vermiştir. Eylül 2000'de toplanan BM Genel Kurulu'nda toplam 189 üye ülke "Küresel düzeyde insan onuru, eşitlik ve esenlik ilkelerinin güçlendirilmesi için topluca taşıdıkları sorumluluğu" kabul ederek Binyıl Kalkınma Hedeflerini (The Millennium Development Goals) ilan etmişlerdir. Bu kapsamda sekiz adet hedef belirlenerek, 2015 yılına kadar gerçekleştirilmesi planlanmıştır. Bu hedeflerden, doğrudan eğitim ile ilgili olan ve ikinci sırada yer alan hedef, Evrensel İlköğretimin Gerçekleştirilmesi (Herkes için evrensel ilköğretim sağlamak) hedefidir (United Nations, 2014).

3.2.1. 2000-2015 Arasındaki Yıllar

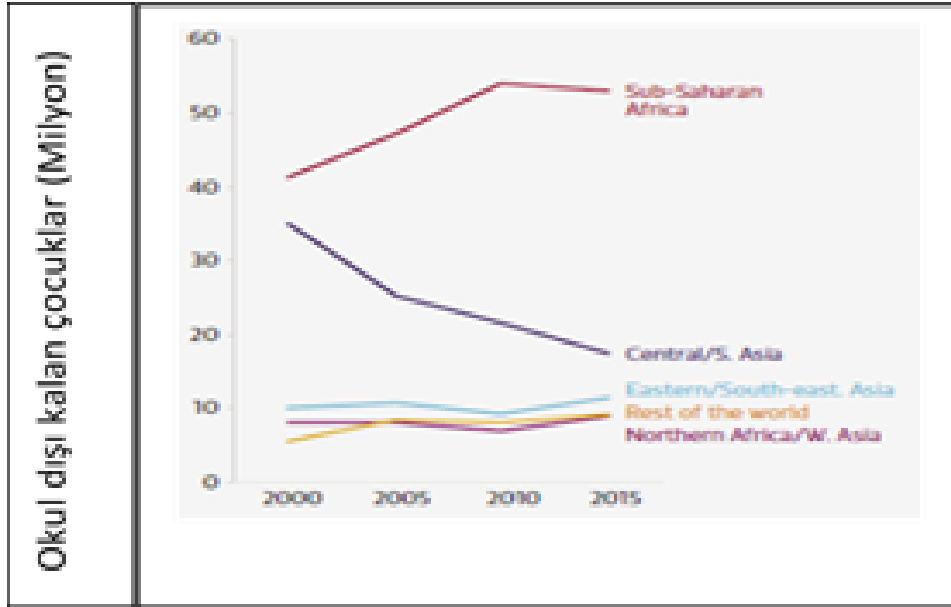
Birleşmiş Milletler 2000 yılında bir seferberlik başlatmış ve hükümetlerin önüne bu alanda yukarıda sözü edilen bu hedefi koymuştur. Bu hedef kapsamında temel eğitimin herkes tarafından görülmesi için hükümetlere sorumluluklar yüklenmiştir. Bu sorumluluklar arasında eğitimin izlenebilir olması, öğretmen sayısında artış sağlanması ve kaliteli bir eğitim için istihdam edilmesi gereken öğretmen özelliklerinde iyileştirmeler yapılması, müfredat iyileştirilmesi gibi birçok iyileştirme önerilmiştir. Tüm bunlar temelde dünyada hiçbir çocuğun temel eğitimden mahrum kalmamasını sağlamaktır. Başka bir ifadeyle okullaşma oranını %100'e çıkarmaktır. Tüm bunlar için eğitime ayrılan bütçenin artırılması da ülkeler için ihtiyaç olarak belirlenmiştir. Ayrıca, Dekar da 2000 yılında yapılan toplantıda ülkeler, ilköğretimini ücretsiz hale getirerek "Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi"nin gerekliliklerini yerine getireceğini taahhüt etmişlerdir (UNESCO, 2014, 3). Garcia ve Moore (2012) göre, prensip olarak ülkeler bu beyana uymuştur. UNESCO tarafından yapılan alan araştırmasında Afrika'da ve özellikle Büyük Sahra altındaki 15 ülkenin 2000 yılından itibaren ücretsiz eğitim ile ilgili yasal düzenleme yapmıştır. 7 ülke anayasada bu güvenceyi vermiş ve 8 ülke ise farklı yasalarla bu tür düzenlemelere yer vermiştir (Garcia ve Moore, 2012).

Belirlenen hedefler ve uygulanan politikaların küresel örgütler tarafından planlandığı ve desteklediği düşünüldüğünde "küreselleşmenin sağladığı imkânlarla" bu durumda geri kalmış ülkelerin lehine sonuçlar beklenir. Başka bir ifadeyle yoksul ülkelerdeki okullaşma oranlarının yükselmesi beklenir. Nitekim, alınan tedbirler sonrasında gelişme yaşanan bazı ülkeler olmuştur. Örneğin Burundi, Etiyopya, Fas, Mozambik, Nepal ve Tanzanya bu ülkeler cinsiyetler arası eşitlik ve ilköğretimine erişimde (okula kayıt yaptırma) oranlarında iyileşme görülmüştür. Okula kayıt verilerine göre okullaşma oranı Fas'ta %71 den % 99 a çıkmış. Bunun yanı sıra Nepal, Roanda ve Sierra Leone gibi ülkelerin yaşadıkları deneyimler bu tür ülkelerin yavaş da olsa sahip oldukları sistemlerini düzeltebileceklerini göstermiştir. Örneğin Sierra Leone'de, 11 yıl devam eden çatışmaları sona ermiş, 2005 yılından sonra eğitimde iyileşme görülmüştür. Burundi, okula kayıt yaptıran çocukların oranı 2000 yılındaki %41'den 2010 yılında %94'e yükselmiştir (Garcia ve Moore, 2012).

Ancak bu gelişmeler beklenen gelişme karşısında çok küçük kalmıştır. 2005 yılından itibaren verilerde gelişme olmasına rağmen beklenen hedef gerçekleştirilememiştir (UNESCO, 2015). Genel olarak görülen sonuç bunun tam tersi bir durumum ortaya çıktığını göstermektedir. Eğitimi izleme raporları bunu açıkça göstermektedir. UNESCO (2014) raporuna göre, yıllara göre okul dışında kalan çocukların sayısı dünyanın geri kalan ülkelerinde azalırken Sahra Altı Afrika ve güney ve batı Asya ülkelerinde aynı oranda azalmamaktadır (Grafik 1). Başka bir ifadeyle Sahra Altı Afrika ve güney ve batı Asya ülkelerinde okullaşma oranı dünyanın geri kalan ülkelerindeki gibi yükselmemektedir. Oysa sorunun büyük olduğu bu bölgelerde sorunun çözümünde daha çok yol alınması beklenirdi. Garcia ve Moore'a (2012) göre bu ülkelerde var olan okullaşma oranının düşüklüğünün devam etmesi bütçe sorununa bağlıdır. Bu ülkelerde ücretsiz eğitim için ayırdıkları bütçelerin yetersiz olduğu ve bu bütçelerin düzenli ve verimli bir şekilde kullanılmadığı görülmüştür. Bundan daha önemlisi bu bütçelerin toplamı okulların ailelerden topladıklarından daha düşük bir miktara tekabül etmektedir.

Grafik 1. Okul dışında kalan ilkököl çağındaki öğrencilerin dağılımı
Kaynak: UNESCO (2014)

Grafik 2. Farklı bölgeler ve dünyada okul dışında kalan ilkököl çağındaki öğrencilerin dağılımı

Kaynak: GEM Report'a (2019, 133)

Farklı bölgelerin 2000-2015 yılları arasındaki okullaşma oranı sorunu dünya ortalaması ile karşılaştırdığımızda sorunun daha büyük olduğu ortaya çıkmaktadır (Grafik 2). Bu yıllar arasında Kuzey Afrika ve Batı Asya Doğu ve Güneydoğu Asya ülkelerinde okul dışında kalan çocukların sayısında artış görülmüştür. Bu artış o kadar baskındır ki dünya ortalamasında da artışına neden olmuştur (Grafik 2). Bu grafikte yer alan verilere göre okul dışında kalan ilkököl çağındaki çocukların sayısı Sahra Altı Afrika ülkelerinde en yüksek sayıda ve 2010-2015 yılları arasında neredeyse hiç iyileşme olmadığı görülmektedir. Buna karşın Orta ve Güney Asya'da iyileşme göstermektedir. Ancak Asya'nın geri kalan bölgelerinde ve Kuzey Afrika ülkelerindeki

durum, olumlu sonuç vermek bir yana, dünya ortalamasının seyrinde olumsuz yöne doğru bir değişime neden olduğu görülmektedir.

Grafik 1 ve Grafik 2’de okul dışında kalan çocuklar görülmektedir. Bu durum problemin en büyük kısmını gösteriyor olsa da problemin tamamını göstermemektedir. Çünkü bu bölgelerde okula kayıt yaptıran çocukların çoğunluğu okula devam etmemektedir. Ayrıca okul eğitimine erişim için okula devam etmesi gereken yaş grupları üzerine yapılan araştırmalarda, kayıt yaptıran çocukların kayıt yaptırdığı zamanla ilişkili olduğunu göstermiştir. Dünya geneline bakıldığında okula başlaması gereken yaşta okula başlayan çocukların okulu bitirme şansı, gereken yaşta başlamayanlara göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Ancak yoksul ülkelerde genelde çocukların gereken yaşta okula başlamasında da sıkıntılar vardır. Bu bağlamda bakıldığında da yoksul ülkelerde okula geç yaşta başlayan çocukların başladıkları okulu bitirme şansları da düşük olduğu ifade edilebilir. Tüm dünyada, ilkokula başlayıp okulun son sınıfına kadar okula devam edenlerin oranı %75’tir. Bu oran Sahra Altı Afrika’da 1999 da %58 iken 2010 yılında %56 ya düşmüştür (UNESCO, 2014, 56). Bu bağlamda bakıldığında okula kayıt yaptıran çocukların tamamı ilkokul kademesinin sonuna kadar okula gitmemektedir. UNESCO (2014, 56) raporuna göre, verileri bulunan 90 ülkeden sadece 13’ünde eğitimini tamamlayan çocukların oranını 2015 yılında %97 olduğu ifade edilmiştir. Bu ülkelerin 10’u ya AB ya da OECD üyesidir. Diğer üçü Belarus, Kazakistan ve Tacikistan ülkeleridir. Bu nedenle, okullaşma oranı bağlamda bakıldığında, küreselleşme savunucularının iddia ettiği gibi, küreselleşme sorunların çözümünde geri kalmış toplumlara bir avantaj sağlamadığı görülmektedir. Küresel anlamda yapılan analizler, önerilen çözümler ve yapılan müdahaleler istenen sonuçları vermemiş ve Binyıl Kalkınma Hedefleri 2014 yılı raporuna göre eğitim alanında 2000’li yılların başlarında kayda değer ilerleme kaydedilse de, okullaşma oranında ve okulu bırakma oranında istenen sonuçlar alınamamıştır (UNESCO, 2014).

Unesco tarafından hazırlanmış olan raporlar problemin çözümünün mümkün olmayacağını da göstermektedir. UNESCO (2014, 3) raporuna göre, dünyada okul dışında kalan çocukların yaklaşık yarısı (2008 yılında %42 olan), çatışmadan etkilenen ülkelerde yaşamaktadırlar. UNESCO (2015) raporuna göre, 2012 yılında Sahra Altı Afrika’da okula gitmeyen çocuk sayısı 58 milyondur. Bunun çeşitli nedenleri vardır, demografik nedenler, çatışmalar, fakirlik ve sosyal nedenler gibi. Okul dışı kalan çocukların yaklaşık yarısı çatışmadan etkilenen ülkelerdedir. Okula gitmeyen 28,5 milyon ilkokul çağındaki çocukların % 95’i düşük ve düşük orta gelirli ülkelerde yaşamaktadır (UNESCO, 2014, 3). Bunun da ötesinde elde edilen bu sayılar, verilerin toplanabildiği bölgelerden gelen sayılardır. Çatışma ya da mahrumiyetin yaşandığı bölgelerden verilerin toplanması mümkün değildir. Yaşanan durumlardan dolayı bu bölgelerde okula gitmeyen çocukların sayısı çok daha büyüktür. Yapılan analizler sonucunda sadece 2011 yılında yaklaşık 14 ülkede bir milyondan fazla çocuk bu kapsamda olduğu tahmin edilmiştir. Bu ülkelere örnek olarak Afganistan, Tanzanya, Demokratik Kongo Cumhuriyeti, Sudan, Somali ve Çin verilebilir. Okulsuz kalan bu çocukların yarısı çatışmaların olduğu bölgelerdedir (UNESCO, 2014).

3.2.2. 2015-2030 Arasındaki Yıllar

Birleşmiş Milletler tarafından 2000 -2015 yılları için ortaya konulan ve başarısız olan, “Herkes İçin Evrensel İlköğretim Sağlamak” hedefi sonrasında, sonraki 15 yıl için yeni küresel hedefler belirlenmiştir. Mayıs 2015’te Kore’nin Incheon şehrinde UNESCO çatısı altında toplanan 160 ülke, Incheon Bildirisi Eğitim 2030 hedeflerini belirlemiştir. Ardından 25-27 Eylül 2015 tarihleri arasında New York’ta gerçekleştirilen Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesinde, 193 ülkenin imzasıyla “2030 Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri” kabul edilmiştir. 17 alt başlık içeren bu yeni listede Hedef 4’te yer alan “Herkesi kapsayan ve herkese eşit derecede kaliteli eğitim sağlamak ve herkese yaşam boyu eğitim imkânı tanımak” maddesi, tüm dünyada özellikle geri kalmış ülkelerin bulunduğu durumdan kurtulması için yeni bir umut olmuştur.

2030 yılı için ortaya konulmuş bu yeni hedefler yoksul ülkeler için bir heyecan ve yeni bir motivasyon yaratmış olsa da Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri (SKH) 2018 ön değerlendirme raporu, 2030 hedeflerinin ölü doğduğu izlenimini vermektedir. UNICEF (2018) göre, 64 ülkede ciddi veri yetersizliği olduğunu ve verisi bulunan 37 ülkede ise ilerlemenin yetersiz olduğu görülmektedir. Rapora göre 650 milyon çocuk, bu alanda hızlı ilerleme sağlanamaması durumunda SKH'lerin en az üçte ikisine ulaşmanın mümkün olmayacağı ülkelerde yaşamaktadırlar. Bu ülkelerde 2030 yılına gelindiğinde çocukların durumunun bugünkünden de kötü olması ihtimal dâhilindedir. Ayrıca yapılan tahminlere göre günümüz ile 2030 arasında:

- ▶ Mevcut sayıya ek olarak 10 milyon çocuk daha beş yaşına gelmeden ölenebilir nedenler yüzünden yaşamını yitirecektir;
- ▶ 31 milyon çocuk yetersiz beslenme yüzünden gelişimlerinde sorunlar yaşanacaktır;
- ▶ 22 milyon çocuk ilkökul öncesi eğitimden yararlanamayacaktır;
- ▶ 150 milyon kız çocuk 18 yaşına gelmeden evlenmiş olacaktır;
- ▶ Çoğu çocuk olmak üzere 670 milyon insan içme suyu temin hizmetlerinden yoksun kalmaya devam edecektir.

2000-2015 yılları için konulan hedeflere ulaşmada başarısızlık yaşandığı açıktır. 2015-2030 yılı için konulan hedeflere ulaşmada başarısız olunacağı daha şimdiden açık olarak görülmektedir. Küresel düzeyde alınan kararların iyi niyetinden şüphe duyulmaz, ancak küreselleşme savunucularının iddia ettikleri gibi bu kararlar geri kalmış ülkelerin sorunlarını çözememektedir. Çünkü bu kararlar ülkelere sadece akıl vermeyi vadediyor para vermeyi değil. Yardım niteliğinde belirli destekler veriliyor olsa da sorunun çözümü için gerekenin yanında cüzi bir miktar olarak kalmaktadır. Oysa bu ülkelerin temel sorunları arasında planlama olsa da, sadece planlarla ile sorunların çözümü mümkün olmamaktadır. Nitekim alınan kararlar başlangıçta olumlu bir hava estiriyor olsa da topluma güven ve umut aşlamış olsa da bir süre sonra maddi imkânsızlıklardan dolayı tıkanmalar meydana geldiğini göstermektedir. Garcia ve Moore (2012), yoksul ülkelerde eğitimin ücretsiz olacağı duyurusu daha çok ailenin çocuğunu okula göndermeye teşvik etmiştir. Bu nedenle okullar normalden daha çok öğrenciye daha az bir maliyetle hizmet vermek zorunda kalmıştır. Bunun yanı sıra ücretsiz eğitim için ayrılan bütçeler enflasyona endekli olmadıkları için bu bütçeler bu ülkelerde bulunan enflasyon karşısında ezilmiştir. Ayrılan bu bütçelerin zamanında gelmemesi. Tüm bu durumlar karşısında okullar farklı ödenekler adı altında eğitim maliyetini yeniden velilerden tahsil etmeye başlamıştır. Bu durumdan dolayı okullara kayıt yaptırmasına rağmen birçok öğrenci okulu bırakmak zorunda kalmıştır. Bu bağlamda bakıldığında 2030 hedefleri her ne kadar doğru hedefler olsa da, gerçekleşebilmesi daha yolun başından itibaren imkânsız görüldüğü açıktır. Çünkü küresel güçlerin sunmuş olduğu bu tür planlar eğitime erişim sorunu ortadan kaldırması mümkün görünmemektedir. Çünkü eğitime erişim sorununun temelinde plansızlığın yanı sıra ekonomik ve sosyal sorunlar da bulunmaktadır.

3.3. Temel Sorunlar

3.3.1. Ekonomik Sorunlar

Birleşmiş Milletler gibi güçlü küresel aktörlerin yakmış olduğu bu umut ışığının gelecekte iyi sonuçlar verebilmesi için yoksul ülkelerde eğitime ayrılan kaynakların arttırılması ve yapılan yatırımların doğru yönde kullanılması bir zorunluluk olduğu açıktır. Ancak bu sayede, Birleşmiş Milletlerin çözüm için gerekli gördüğü, maddi ve beşeri kaynakların elde edilmesi mümkündür. Başka bir ifadeyle eğitim giderlerinin kamu kaynakları ile karşılanması gerekmektedir. 2018 yılında UNESCO (2018) tarafından yapılan durum tespitinde yüksek gelirli ülkelerde eğitimin yükü daha çok kamu kaynakları ile karşılanırken ülkelerin geliri düştükçe eğitim giderlerinin daha çok aileler tarafından karşılanması beklendiği ve karşılandığı görülmektedir. UNESCO, (2018) Eğitimi İzleme Raporu'na göre eğitime yapılan toplam harcamanın aile üzerine düşen kısmı da ülkelerin yoksulluk dilimine göre değişmektedir. Buna göre ailelerin üzerine düşen bu oran

yüksek gelirli ülkelerde %15, orta gelirli ülkelerde %25 ve düşük gelirli ülkelerde ise %33'tür. Bu bağlamda düşünüldüğünde Sahra Altı Afrika ülkelerinde zaten yoksul olan ailelerin üzerindeki eğitim yükü de, yüksek gelirli ülkelere göre, daha fazladır.

Yoksul ülkeler, buldukları yoksulluk çıkmazından kurtulmanın bir yolu olarak yine küresel güçlere sığınmakta bulmaktadırlar. Morley'e (1995) göre Latin Amerika ve Sahra Altı Afrika ülkeleri başta olmak üzere, birçok ülke bu nedenle, IMF ve Dünya Bankası programlarına katılmış, hızla neoliberal ekonomi politikaları yörüngesine girerek temel ekonomi politikaları üzerindeki yetkilerini bu iki kuruluşa devretmiştir. Taylor'a (1997, 145) göre, dünyadaki ülkelerin üçte ikisi bu nedenle kendi ekonomi politikalarına tam anlamıyla hâkim olamamaktadır. Bu durumda akla gelen ilk soru yoksul ülkelerde bulunan dezavantajlı grupların gelir düzeyinin ne olduğu ve küresel güçlerin yapmış olduğu planlamaların bu gelir düzeyini ne kadar etkilediğidir. Çünkü aşırı küreselleşme yaklaşımının iddia ettiğine göre bu yoksul ülkeler küreselleşme olgusu sayesinde bulunduğu ekonomik sıkıntıdan kurtulacak ve ülkeler arasındaki eşitsizlik ortadan kalkacaktır. Karaçor'a (2002, 381) küreselleşme ile birlikte mali liberalizasyon, faiz düşüklüğü ve yüksek küresel yatırımlara yol açmıştır. Bu yüzden para unsuru, sermaye ve bilginin çok olduğu zengin ülkelere yoksul ülkelere akacak, bu ülkeler arasındaki eşitsizlik ortadan kalkacak ve ekonomik küreselleşme gerçekleşecek iddiasında bulunmuştur.

Yine 2000 yılında Birleşmiş Milletler rehberliğinde belirlenen Binyıl Kalkınma Hedeflerini incelediğimizde, bu hedeflerden ilki açlık ve yoksullukla mücadele bağlamında belirlenmiştir. Bu hedef; Aşırı yoksulluk ve açlığın ortadan kaldırılması (a- Günde bir dolardan az bir parayla geçinmek zorunda bulunan nüfusun yarı yarıya azaltılması ve b- Açlık çeken nüfusun yarı yarıya azaltılması) hedefidir. Oysa bu hedefleri gerçekleştirmek için harcanan on beş yılın sonunda gelinen noktaya bakıldığında, bu konuda en çok mesafe alan en yoksul ülkeler değildir. Başka bir ifadeyle, aradaki farkın kapatılması için küreselleşmeden daha çok yararlanması gerekenlerin yine en az yararlandığı (yoksul ülkeler) görülmektedir. United Nations (2015) raporuna göre, 1990-2015 yılları arasında günlük 1,25 \$ dan daha azı ile geçinenlerin oranına bakıldığında, en büyük sorunun Sahra altı Afrika'da olmasına rağmen en az gelişme yine bu bölgede sağlanmıştır.

Tablo 1. Günlük 1,25\$ dan daha az ile geçinen insanların oranı

Bölgeler	1990 %	2011 %	2015 %	Değişim %
Sahra-altı Afrika	57	47	41	28
Güney Asya	52	23	17	66
Güney Asya (Hindistan hariç)	53	20	14	73
Güneydoğu Asya	46	12	7	84
Doğu Asya (yalnızca Çin)	61	6	4	94
Latin Amerika ve Karayipler	13	5	4	66
Kafkasya ve Orta Asya	8	4	2	77
Batı Asya	5	2	3	46
Kuzey Afrika	5	2	1	81
Dünya	36	15	12	68

Kaynak: United Nations (2015, 14)'deki verilerden yararlanılmıştır.

Tablo 1'de 1990, 2011, 2015, yıllarında günlük 1,25\$ dan daha az ile geçinen insanların oranı verilmiştir. Bu oranların beklendiği gibi azaldığı görülmektedir (United Nations 2015, 14). Dünya bankası verilerine göre Sahra Altı Afrika ülkelerinde 1\$ dan daha az ile geçinen nüfus oranı 1987'de %46,6 ve 1998'de %46,3'tür World Bank (2000, 23). Ancak en iyi iyileştirme potansiyeline sahip olan Sahra Altı Afrika ülkelerinde en düşük iyileşme ile dikkat çekmektedir. Eşitlik sağlanacağı yönünde vaatlerde bulunan aşırı küreselleşme savunucularının ileri sürdüğü beklentiler yine boşa çıktığı görülmektedir.

Yoksul ülkelerde bulunan yoksul ailelerin gelirleri bu durumda iken, eğitime erişim oranını yükseltmek için eğitim yardımı adı altında birçok ülkede yardımlar yapılmaktadır. Sahra Altı Afrika, Latin Amerika ve Asya'nın orta ve düşük gelirli ülkelerinde yürütülen nakdi bu tür yardımlar yoksul ailelere temel ihtiyaçların karşılanması için karşılıksız olarak yapılan ödemelerdir. Bu programlar, eğitimi desteklemek amacıyla, bazen sosyal nakit transferi ya da sosyal ödeme programı olarak da adlandırılmaktadır (Gracia ve Morre, 2012, 3). Bu ülkelerde bu yardım miktarlarının doğru adrese ulaştığı varsayımından hareket edersek, aileler üzerindeki eğitim yükünün hafifletildiğini ifade edebiliriz. Ancak bu ülkelerde bu tür yardımların doğru noktalara ve en çok ihtiyacı olan ailelere gittiğinden şüphe edilir bir durumdur. UNESCO'ya (2020b) göre, birçok ülke hala eğitimde geride kalanlar ve dezavantajlı durumda olanlar hakkında veri toplamamakta, rapor etmemekte ya da bu verileri kullanmamaktadır. 2015 yılından bu yana, ülkelerin %41'i, temel eğitim göstergeleri hakkında ayrıştırmış veriler sağlamak için, hala bir hane halkı araştırma anketine sahip değildir. Gracia ve Morre'a (2012, 158) göre, bu tür programların bir amacı da ücretsiz eğitimi desteklemektir. Bu programlar ile yapılan araştırmalar okullaşma oranını arttırdığını göstermektedir. UNESCO'ya (2015) göre, sosyal politikaların yetersizliği durumun düzelmesini engellemektedir. Bu durumda hem eğitimin direkt maliyetini hem de dolaylı maliyetinin düşünülmesini gerekmektedir. Örneğin okul ücreti dışında kitap kırtasiye giyim, beslenme vb. harcamaların da düşünülmesi gerekmektedir.

Eğitim sektöründe bir iyileştirmenin yapılabilmesi için bütçe gerektiği açıktır. Görülen sorunlar arasında belki de en büyük sorun eğitime ayrılan bütçe ile ilgilidir. Çünkü eğitimde yapılması gereken iyileştirme için, maddi ve beşeri kaynakları artırılması ve iyileştirilmesi gerekmektedir. Bu iyileştirme çalışmaları için büyük maddi kaynaklar gerekmektedir. 2000 yılında ortaya konulan Evrensel İlköğretimin Gerçekleştirilmesi hedeflerinde ülkelere eğitim bütçesinin iyileştirilmesi yönünde tavsiyelerde bulunulmuş ancak bir sınırlama getirilmemiştir. UNESCO'ya (2014, 16) göre böyle bir sınırlama getirilmesi gerekli görülmektedir. Çünkü verisi bulunan toplam 150 ülkeden 2011 yılında sadece 41 ülke GSMH'nin %6 ve üstünü eğitime ayırdığı görülmüştür. Buna karşın 25 ülkede eğitime ayrılan pay GSMH'nin %3'ünün altında kalmıştır.

Devlet tarafından eğitime ayrılan bütçenin hangi eğitim yatırımlarına harcadığı da önemlidir. Yapılan araştırmalar, eğitim bütçelerinin direkt eğitime harcanmadığını da göstermektedir. Örneğin, dünya beslenme programı verilerine göre, yoksul ülkelerde eğitim için ayrılan bütçeler toplamının %17'si okul beslenmesi ve öğrencilerin eve götürdükleri gıda yardımına ayrılmıştır. Bu tür gıda yardımlarından 169 ülkede 368 milyon çocuk yararlanmıştır (WFP, 2013). Oysa eğitim için ayrılan bütçenin direkt eğitime harcanması beklenir. Çünkü yoksul ülkelerde bulunan eğitim kurumlarının bu yatırımlara ve altyapı iyileştirmelerine çok ihtiyaç duyduğu bir gerçektir. UNESCO (2018) eğitimi izleme raporuna göre, Sahra Altı Afrika ülkelerinde bulunan ilkokulların sadece %22'sinde elektrik enerjisi bulunmaktadır. Bu bağlamda bakıldığında yapılan yardımlar eğitime ayrılan bütçenin de direkt olarak eğitime ayrılmasına ya da eğitim yatırımlarına harcanmasına engel olduğu görülmektedir.

3.3.2. Sosyolojik Sorunlar

Yoksulluk sorunu tüm dünyada ekonomik bir sorundan ziyade sosyolojik temelleri olan bir sorundur (Çiğdem, 2002). Bu bağlamda, yaşanan sorunlar bölgelerin yaşadığı düşük eğitim düzeyi ile direkt ilgili sorunlardır. Örneğin eğitime erişimdeki en büyük sorunlardan biri ayrımcılık kültürüdür. Bu ayrımcılık en çok farklı ekonomik düzeylerde bulunan insanlar arasında meydana gelmektedir. Yoksul ülkelerde, bir kişinin ne kadar okul eğitimine sahip olacağını belirleyen birçok değişken vardır. Bunlardan biri gelir düzeyidir. UNESCO (2020a), Eğitim İzleme Raporu'na göre okul sistemleri, içinde buldukları toplumların eşitsizliklerini gösterirler. Örneğin Latin Amerika ve Karayipler'de (21 ülkede), en zengin % 20 grup içinde bulunan bir öğrencinin, ortaokulu bitirme olasılığı, en yoksul %20 grup içinde bulunan bir öğrenciye göre, ortalama olarak 5 kat daha fazladır. Avrupa ve Kuzey Amerika'daki yüksek gelirli ülkeler hariç tüm ülkelerde, zengin aile çocuklarının %100 ortaokulu bitirirken yoksun aile çocuklarının sadece

%18'i bu düzeye kadar okuyabilmektedir UNESCO (2020b). Bu bağlamda devletin eğitim imkanları kısıtlı olduğunda ve ayrılan kamu kaynakları yetersiz olduğunda, ailenin ekonomik düzeyi çocuğun eğitimden ne kadar pay alacağını daha çok belirleyiciliğe sahiptir.

Eğitime erişimdeki eşitsizlik sorunu sadece zenginlikle alakalı değildir. Kimlik, sosyal çevre ve yetenek de eğitim fırsatlarını belirlemektedir. UNESCO (2020a) 2016 verilerine göre, Panama'da, 20-24 yaş arası yerli erkeklerin sadece %21'i ortaokulu bitirirken, yerli olmayan akranlarının % 61'i ortaokulu bitirmiştir. Paraguay ve Honduras'ta yerli halkın %32'si okuma yazma bilmemektedir. 2015 yılı verilerine göre Afro-Amerikalı bir öğrencinin Afro olmayan bir öğrenciye göre ortaokulu bitirme şansı daha azdır. Bu öğrencilerin ortaokulu bitirme olasılıkları Peru'da %14 ve Uganda'da %24 daha az olduğu saptanmıştır. Çoğunlukla Sahra Altı Afrika'da olmak üzere en az 20 ülkede, kırsal kesimde yaşayan genç kadınların neredeyse hiçbiri ortaokulu bitirmemektedir UNESCO (2020b). Bu bağlamda devletin eğitim imkânlarının yetersiz olduğu ülkelerde bireyin sahip olduğu kimlik ve sosyal çevre gibi diğer etkenlerde bireyin eğitimden ne kadar pay alacağını gösteren bir diğer unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Meydana gelen bu dışlama ve ayrımcılığın önlenmesine yönelik dünya ülkelerinin %68'i önleyici tedbirler almak adına Kapsayıcı Eğitim tanımına sahiptir. Ancak bu tedbirler dezavantajlı tüm grupları kapsamakta yeterli değildir. Yapılan araştırmalar bu ülkelerin sadece %57'si ülke içindeki sadece birkaç grubu gözetebilmektedir (UNESCO, 2020b).

Yoksul ülkelerin gelişememe sorunu, temelde küreselleşmenin getireceği etkileşim ve etkileşimin açığa çıkaracağı potansiyellerle çözülebilen sorunlar değildir. Küreselleşme bu ülkelere fırsatlar getirdiği gibi var olan sorunların büyümesine veya yeni sorunların ortaya çıkmasına da sebep olmaktadır. Örneğin dış ticaret fırsatları getirebildiği gibi dış ticaret adı altında yeni yolsuzluk kapıları da açabilmektedir. Karakaş ve Çak'a (2007, 79) göre, sermayenin küreselleşmesi ve dış ticaret kaynaklı döviz gelirlerinin ekonomik kalkınma için daha önemli hale gelmesi, küreselleşmenin etkisiyle yolsuzluklar da ülkelerin kendi sorunu olmaktan çıkmış ve ülkelerarası bir sorun hâline gelmiştir. Öte yandan Uluslararası Şeffaflık Örgütü'nün hazırladığı Yolsuzluk Algı İndeksi'ne göre yoksulluk ile mücadele eden bu ülkeler bu indekste sıralamalarda üst sıralarda yer aldığı görülmektedir. 2020 yılına ilişkin indekste 137. Sırada Gine ve Dominik Cumhuriyeti, 142. Sırada Uganda ve Angola, 149. sırada Nijerya ve Mozambik, 165. Sırada Burundi ve Kongo, 179. Sırada ise Güney Sudan ve Somali gibi ülkeler yer almaktadır. Türkiye bu indekste 86. sırada yer alırken indeksin ilk üç sırasında Yeni Zelanda, Danimarka ve Finlandiya yer almaktadır (Transparency Index, 2020). Başka bir ifadeyle sözü edilen bu yoksul ülkeler dünyanın en çok yolsuzluklarının yaşandığı ülkelerdir.

Okullaşma oranı düzeyinin yükseltilmesi amacıyla küresel düzeyde konulan hedefler için yapılan öngörülerin gerçekleşmesi uzak görünse de bu hedeflerin konulması ilgili ülkeler için bir rehber niteliği taşıdığı tartışılmazdır. Ancak bu planlamaların ve konulan hedeflerin tek başına yeterli olmadığı da bir gerçektir. 2000 yılında konulan ve 2015 yılında gerçekleşeceği beklenen, "Evrensel İlköğretimin Gerçekleştirilmesi" herkesin ücretsiz ilköğretim hakkına kavuşması, gerçekleşmekten çok uzak kalmıştır. Bazı ülkelerde ilerleme sağlanmış olsa da bazı ülkeler için bir gerileme dönemi olmuştur. 2000 yılındaki küresel düzeyde konulan planlara rağmen UNESCO (2014) raporlarına göre, Sahra Altı Afrika ülkelerinde ilkokulu yaygınlaştırmak zengin ailelerin erkek çocukları arasında 2021 yılında mümkün olacağı öngörüldürken yoksul ailelerin kız çocukları arasında 2086 yılı mümkün olacağı öngörülmektedir. Başka bir ifadeyle Sahra Altı Afrika ülkelerinde sadece ilkokulu yaygınlaştırmak için bugünden itibaren üç neslin kaybı göze alınmış bir gerçektir. Aslında bu gerçekçi bir tahmin olmasından öte iyimser bir tahmin olduğu ifade edilebilir. Çünkü Unesco bu tahmini her şey yolunda giderse kriterleriyle yapmaktadır.

Ortaokulun yaygınlaştırılması için yürütülen tahmin durumun çok daha kötü olduğunu göstermektedir. Buna göre verisi bulunan 44 ülkede ortaokulun yaygınlaşması, zengin erkek çocukları için 2047 yoksul kız çocukları için 2111 olarak öngörülmektedir (UNESCO, 2014, 14). Tüm bunlar sorunun sadece nicelik yönünü göstermektedir. Sorunun bir de nitelik yönü vardır. Yoksul ülkelerde okula devam eden çocukların sadece yarısı temel konuları öğrenebilmektedir.

Bu çocukların öğrenme düzeyleri çok düşüktür. Latin Amerika'da 15 ülkede rasgele seçilen öğrenciler üzerinde yapılan çoktan seçmeli bölgesel değerlendirmelerde öğrencilerin soruları anlamadan rasgele cevapladığı görülmüştür. Bu öğrenciler okuryazar olarak kabul edilmiştir UNESCO (2020b). Sadece ilkokul ve ortaokul (temel eğitim) düzeyi için yapılan tahminler ortada iken ortaöğretim, yükseköğretim ya da mesleki öğrenimin yaygınlaştırılması yönünde tahminlerin yapılması mümkün olmadığı açıktır. Küresel güçlerin ortaya koyduğu bu planlama ile okullaşma gibi bir sorunun üstesinden gelmek mümkün olmadığı açıktır.

3.4. Sonuç

Bu çalışma, yoksul ülkelerde yaşanan sorunlardan küreselleşme olgusunun sorumlu olup olmadığı amacıyla yapılmamıştır. Ancak bu ülkelerde yaşanan sorunların çözümü için küreselleşme olgusundan umulan çözümlerin yerindeliliğini incelemek için yapılmıştır. Bu araştırma, küreselleşme olgusunu savunan ve küreselleşmenin tüm insanlığa yarar getirdiğini iddia eden Aşırı Küreselleşme Yaklaşımı savunucularının iddialarının doğruluğunu incelemek için yapılmıştır. Küreselleşme ile birlikte yoksul toplumların sorunlarının çözüleceği iddiasını araştırmak için eğitim sistemlerinde en temel sorunlardan biri olan okullaşma sorunu ele alınmıştır. Bu amaçla okullaşma sorununun, küresel güçlerin girişiyle, yoksul ülkelerde nasıl ele alındığı ve hangi çözümlerin getirildiği ve bu çözümlerin işe yarayıp yaramadığı incelenmiştir.

Bu çalışma bu toplumların yirmi birinci yüzyılda geldiği durumu eğitim kurum bakımından incelemeye almıştır. Bu inceleme sonucunda, küresel kuruluşların yapmış olduğu planlamalara rağmen, yoksul toplumların bir çıkmazda olduğunu ve kimi zaman gelişme yerine gerileme kaydettiği açıkça görülmektedir. Bu bağlamda, küreselleşmenin tüm insanlığı iyi ve olumlu yönde etkilediğini iddia eden Aşırı Küreselleşme yaklaşımına inananlar, gelişmemiş toplumları göz ardı etmiş olduğu ortadadır. Oysa bu toplumların bugünkü durumu incelendiğinde küreselleşmenin kıskacında nasıl ezilmeye devam ettiğini görmek mümkündür.

Küresel bir dünyayı düşünmek temelde bütünleşmiş ve birbirlerinin sorunlarına duyarlı olan toplumların bir araya gelmesi ve insan varlığına hizmet eder bir oluşumun beklentisini uyandırmaktadır. Küreselleşme adı verilen olgunun kusurları olsa da, bu kusurların insanoğlunun temel gereksinimlerini etkileyecek bir noktada olmaması beklenir. Ancak çok temel bir gereksinim olan eğitim gibi konularda bile geri kalmış toplumların durumu her geçen gün daha iyiye gitmek yerine daha kötü bir noktaya sürüklenmektedir. Bunun nedeni çözümün yanlış bir noktadan bekleniyor olmasıdır. Nitekim en büyük küresel güçlerin dahi sunmuş olduğu çözüm reçeteleri hiçbir işe yaramadığı görülmüştür. Bu bağlamda bakıldığında küreselleşme savunucularının ortaya koyduğu küreselleşme beklentilerinin doğru olmadığı görülmektedir.

Küreselleşme her ne kadar toplumların birbirine yakınlaşması olarak görünse de aslında sadece gelişmiş ülkelerin çıkarına hizmet edecek bir yakınlaşma söz konusudur. Bu yakınlaşma, gelişmiş ülkeler için yeni pazarların ve yeni tüketicilerin ve yeni kaynakların bulunması ile gerçekleşmektedir. Gelişmemiş ülkeler için ise yeni tüketim alanları ve yeni bağımlılıklar ile gerçekleşmektedir. Bu şekilde devam eden küreselleşme olgusu sadece gelişmiş ülkelere katma değer sağlamaktadır. Gelişmemiş ülkelere katma değer sağlayacak herhangi bir durum yaratmadığı gibi bu toplumların yaşamına yeni bağımlılıklar ve yeni sorunların eklenmesine neden olmaktadır.

Küreselleşme olgusunu genel anlamda incelemek, küreselleşmenin parlak yüzünü görmemizi sağlayarak dünyadaki toplumlar için bir gelişme fırsatı olduğunu gösterebilir. Ancak bu olguyu özel alanlarda incelemek, yapının derinlemesine anlaşılmasını sağlar ve bu yapının içindeki sorunların daha iyi görülmesini sağlar. Günümüzde dünyadaki en büyük küresel kuruluş olan Birleşmiş Milletler kurumuna bile baktığımızda, aslında dünyadaki tüm toplumları temsil etme potansiyeline sahip olarak görülmektedir. Ancak yakından incelendiğinde, Birleşmiş Milletler ve alt kuruluşların bile küresel güçler tarafından kendi çıkarları doğrultusunda yönlendirildiği açık bir şekilde görülmektedir.

Küreselleşme; her gelişmede olduğu gibi güçlüye daha çok güç, güçsüze daha az güç kazandırmaktadır. Bu bağlamda bakıldığında küreselleşme, odanın ortasında yanan bir soba gibidir. Mevsim kış ve hava çok soğuk. Sobaya yakın olanlar ısınır ancak odanın uzak köşelerindekiler soğuktan donar. Eşitlik için sobanın ısı arttırılıyor ancak yine de sobaya yakın olanlar daha çok ısınıyor ve eşitlik sağlanamıyor. Belli ki sobanın ısını arttırmak problemi çözmiyor. Bu yüzden sorunun çözümü için farklı bir paradigma ile düşünülmesi gerekmektedir. Bu paradigmaya olan ihtiyaç her geçen gün daha bariz bir şekilde görünmektedir. Toplumlar arasındaki eşitsizlik, mülteci hareketliliği, ekonomik krizler, siyasi çalkantıların hepsi birer kriz olarak her geçen gün büyümektedir.

Toplumların kendi sorunlar için ithal çözümler araması toplumlara umut ışığı verebilir. Ancak gerçek çözümler veremez. İthal çözümler işe yaramaktan ziyade enerji ve zaman kaybı getirir ve toplumun içinden yanması gereken çözüm meşalesinin yanmasını geciktirir. Eğitim, tüm toplumlar için gelecekteki sorunları çözenin en kalıcı, en ucuz ve en adil yoludur. Ancak acil çözüm getirmez. Bu bağlamda bakıldığında, yoksul toplumların sorunlarının çözümü için, tüm çözümlerin küreselleşme olgusundan beklemek yerine kendi çözümlerini üretmek için kendi iç dinamiklerini harekete geçirerek uzun vadeli çözümler ortaya koyması kaçınılmaz bir durumdur.

KAYNAKÇA

- Albrow, M. (1990). *Introduction, globalization, knowledge and society*, London: Sage publication.
- Bailey, K.D. (1982). *Methods of social research* (2. Baskı). New York: The Free Press.
- Bozkurt, V. (2000). Küreselleşme: Kavram - gelişim ve yaklaşımlar. *İş-Güç: Endüstri ilişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi*, 2(1), 1-11.
- Çiğdem, A. (2002). Yoksulluk ve dinsellik. (Editör: Necmi Erdoğan) *Yoksulluk halleri: Türkiye'de kent yoksulluğunun toplumsal görünüşleri* içinde. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Dumanlı Kürkçü, D. (2013). Küreselleşme kavramı ve küreselleşmeye yönelik yaklaşımlar. *The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication (TOJDAC)*, 3(2), 1-11 DOI: 10.7456/10302100/001.
- Ellwood, W. (2002). *Küreselleşmeyi anlama kılavuzu*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Eser, E. (2014). Küreselleşme süreci ve eğitime etkisi. *Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(2), 211-224.
- ESGİN, A. (2005). Ulus-devlet ve küreselleşmeye ilişkin bazı tartışmalar. *C.Ü Sosyal Bilimler Dergisi*, 25(2), 185-192.
- Garcia, M. ve Moore, C.M.T. (2012). *The cash dividend: The rise of cash transfer programs in Sub-Saharan Africa*. Washington, DC, The World Bank. (Human Development: Directions in Development, 67208).
- GEM Report, (2019). Migration, displacement and education: Building Bridges, Not Walls. UNESCO Publishing. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000366946> (Erişim Tarihi 23.02.2020).
- Giddens A. (1990). *The consequences of modernity*. Stanford University Press: Stanford, CT.
- Giddens, A. (2012). *Modernliğin sonuçları*, (5. Basım), (Çev. Kuşdil) İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

- Hablemitoğlu, Ő. (2004). *Küreselleşme düŐlerden gerçekleri*, Ankara: Toplumsal DönüŐüm Yayınları.
- Held, D. ve McGrew, A. (2002). *The global transformation reader: An intraductionto the globalization debate*, (3rd edition), Cambridge, UK: Polity Press.
- Held, D. ve McGrew, A. (2008). *Küresel dönüŐümler büyük küreselleşme tartiŐması*. Ankara: Phoenix Yayınevi.
- Held, D., McGrew, A., Goldblatt D. ve Perraton, J. (1999) *Global transformations: Politics, economics and cultures*, Chamridge: Polity Press.
- Hirst, P. Q. ve Thompson, G. F. (2007). *Küreselleşme sorgulanıyor*, (4.Baskı). Ankara: Dost Kitabevi.
- Karaçor, Z. (2002). Küreselleşme süreci ve istikrar arayışındaki Türkiye ekonomisi, (Editör M. Akif Çukurçayır) *Küresel Sistemde Siyaset, Yönetim ve Ekonomi* içinde, Konya: Çizgi Kitabevi.
- Karakaş, M. ve Çak, M. (2007). Yolsuzlukla mücadelede uluslararası kuruluşların rolü. *Maliye Dergisi*, (153), 74-101.
- Karasar, N. (2005). *Bilimsel araştırma ve yöntemi* (15. baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kıvılcım, F. (2013). Küreselleşme kavramı ve küreselleşme sürecinin geliŐmekte olan ülke Türkiye açısından değerlendirilmesi. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 5(1), 219-230 <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/117355> (Erişim Tarihi 15.08.2020).
- Kurt, Ü. ve Kılıç, C. (2019). Küreselleşmenin savunma harcamaları üzerindeki etkisi: Türkiye için var analizi. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(1), 237-247. DOI: 10.26468/trakyasobed.471781.
- McLuhan, M. (1962). *The Gutenberg galaxy: The making of typographic man*. London: Routledge.
- Morley, S. (1995). *Poverty and distribution of inequality in Latin America- The impact of adjustment and recovery in the 1980s*. London: Johns Hopkins University Press.
- OECD (2014). *OECD Handbook for internationally comparative education statistics concepts, standards, definitions and classifications*. <https://www.ukdataservice.ac.uk/media/218177/Educhandbook.pdf> (Erişim Tarihi 18.02.2020).
- Robertson, R. (1992). *Globalization, social theory and global culture*. London: Sage.
- Sipahi, B. E. (2006). Yoksulluğın küreselleşmesi ve kentsel yoksulluk: ekonomik ve sosyal boyutlarıyla Konya örneğinde yoksulluk. *SÜ-İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 6(11), 172-189 <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/289546> (Erişim Tarihi 23.03.2020).
- Stiglitz, J. E. (2002). *Küreselleşme büyük hayal kırıklığı*. (Çev: Arzu TaŐcıođlu ve Deniz Vural), (1. Baskı), İstanbul: Plan B Yayıncılık.
- Taylor, L. (1997). Editorial: The revival of the liberal creed-The IMF and the World Bank in a globalized economy. *World Development*, 25(2), 145-152
- Transparency Index (2020). *Corruption perceptions index*. <https://www.transparency.org/en/cpi/2020/index/nzl> (Erişim Tarihi 07.02.2021).
- UNDP. (1999). *Human development report 1999, United Nations Development Programme*. New York: Oxford University Press.
- UNESCO (2014). *Teaching and learning: Achieving quality for all. EFA Global Monitoring Report 2013/2014*. UNESCO Publishing: Paris. <https://en.unesco.org/gem->

- report/report/2014/teaching-and-learning-achieving-quality-all (Erişim Tarihi 20.05.2020).
- UNESCO (2020a). Global education monitoring report: Latin America and the Caribbean. Unesco, Santiago Office. <https://reliefweb.int/report/world/global-education-monitoring-report-2020-latin-america-and-caribbean-inclusion-and> (Erişim Tarihi: 12.01.2021).
- UNESCO (2020b). *Global education monitoring report: Inclusion and education. United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization.* Paris. <https://en.unesco.org/gem-report/report/2020/inclusion> (Erişim Tarihi 23.07.2020).
- UNESCO, (2015). *Education for all 2000-2015: Achievements and challenges.* Paris: UNESCO Publishing.
- UNESCO, (2018). *Global education monitoring report summary 2017/8: Accountability in education: Meeting our commitment.* Paris.
- UNICEF (2018). *UNICEF raporu: "Sayılmayan" yarım milyardan fazla çocuk SKH'lerde ilerlemeyi ölçebilecek durumda olmayan ülkelerde yaşıyor.* https://www.unicefturk.org/yazi/SHK2018?gclid=CjwKCAjw4MP5BRBtEiwASfwAL5229jONvfwSINwyY10KDgCLwtV2me4zNN8MHccYNfmvm0KCK9fLrRoCYy8QAvD_BwE (Erişim Tarihi 11.08.2020).
- United Nations (2014) *The millennium development goals report 2014.* New York, United Nations.
- United Nations (2015) *The millennium development goals report 2015.* New York, United Nations.
- WFP. (2013). *State of school feeding worldwide 2013.* Rome: World Food Programme.
- Williamson, J. (1996). Globalization, convergence, and history. *The Journal of Economic History*, 56(2), 277-306. DOI:10.1017/S0022050700016454.
- World Bank (2000). *World development report 2000/2001: Attacking poverty.* Oxford: Oxford University Press..
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri.* (Genişletilmiş 9. Baskı) Ankara: Seçkin Yayınları.
- Zengingönül, O. (2004). *Yoksulluk gelişmişlik ve işgücü piyasaları ekseninde küreselleşme,* Ankara: Adres Yayınları.

EXTENDED ABSTRACT

Globalization is defined as the convergence and integration of people in a single society. With the interaction of people and societies that got closer, it became possible to meet their different needs mutually. Although this interaction was initially in the economic domain, today it has led to the integration of different societies in cultural, technological and administrative domains.

Globalization has enabled more information exchange between societies and led to developments. At the same time, it has been expected that through this feature of globalization, societies are expected to learn from each other and poor societies are expected to solve their problems. However, with globalization, it has been observed that instead of solving the problems of poor societies, the gap between poor and rich societies has widened. This has had some reflections in economic, social and political domains of societies. These different reflections have been interpreted by different movements in favour or against globalization. These interpretations have led to the emergence of different approaches to globalization. The hyper-globalist approach is one of these approaches and it defends the phenomenon of globalization. According to the neo-liberals advocating this approach, globalization will help poor societies solve their problems and play a major role in their development. The purpose of the current study is to reveal different approaches to globalization and to examine whether the claims of the hyper-globalist approach have been accomplished in the field of education. To this end, the problem of schooling rate in Sub-Saharan African countries, which are among the poorest societies in the world, has been addressed. The potential contribution of the phenomenon of globalization to the solution of this problem has been examined.

The current study was designed as a qualitative research and employed the document screening approach. Accordingly, the existing information about the subject was compiled to serve the purpose of the study. In this context, this study focused on the final reports of the plans put forward by global powers especially for underdeveloped societies while selecting the documents to be analyzed. In the literature review, resources such as articles, books and reports in the field of education were used first. The information obtained is discussed under three different headings: Globalization, Education, Basic Problems. At the end of these discussions, solution suggestions for the current problems are also made.

One of the biggest problems in education is the high rate of children who are out of school although they are at the schooling age. This rate is generally high in poor countries. For example, according to the 1999 figures, in Sub-Saharan African countries, 42 million children in the population counted are out of school. Although international organizations such as Unesco recognized this problem, they decided to address it only in the late 20th century. Although the United Nations set targets for the years 2000-2015 to be implemented in all countries of the world to solve this problem, it failed to achieve these goals. Similarly, new targets were announced for the years 2015-2030. However, the Sustainable Development Goals 2018 preliminary assessment report stated that it is not possible to accomplish the 2030 targets according to today's evaluations.

Research has shown that these plans are unlikely to be successful because, just like the cause of many problems in poor countries, the reason for the schooling problem is not a problem that can be solved only by planning. It has been stated that economic and sociological problems are among the most important causes of these problems. For example, it was stated that the budgets allocated for education do not contribute to education due to reasons such as late arrival of budgets allocated for education, use of related budget for different purposes and high inflation rates. For such reasons, it seems that such plans offered by the global powers cannot eliminate the problem of access to education.

In addition, it is seen that sociological problems are at the root of the schooling problem in poor countries. These sociological problems are directly related to the low education level

experienced by poor societies. For example, one of the biggest problems in accessing education is the culture of discrimination. Studies show that since education cannot be provided free of charge by the state, the economic level of the family is more determinant in how much the child will receive from education. Moreover, the problem of inequality in access to education is not just about wealth. Identity, gender, social environment, and talent also determine educational opportunities.

According to the predictions made for the targets set at the global level in order to increase the schooling rate, wide access to primary school in Sub-Saharan African countries is predicted to be possible among boys of wealthy families in 2021, while it is expected to be possible among girls of poor families in 2086. In addition, the expansion of secondary schools to include rich boys in 44 countries publishing data is expected to occur in 2047 while 2111 is predicted for poor female children.

Those who advocate the hyper-globalist approach and claim that globalization affects all humanity in a good and positive way are thought to have ignored undeveloped societies. However, when the current situation of these societies is examined, it is possible to see how they continue to be crushed in the grip of globalization. This study examined the state of these societies in the twenty-first century in terms of education. As a result of this examination, it is clearly seen that despite the plans of global organizations, poor societies are in an impasse and sometimes regress rather than develop.